

Dokumentasjon av barns skapende prosesser

Hvilke muligheter og utfordringer kan oppstå ved dokumentasjon av barns skapende prosesser?

Rikke Alette A. Foss

kandidatnummer: 3003

Bacheloroppgave

BHBAC3910

Trondheim, mai 2020

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har for det meste vært en morsom, spennende og lærerik prosess. Jeg har likevel møtt på noen utfordringer, blant annet arbeid med problemstillingen min. Det har vært utfordrende å forankre mine tanker i en problemstilling som var konkret nok. I tillegg til dette har arbeidet med oppgaven blitt påvirket av koronavirusutbruddet som kom så plutselig i mars. Det har satt sitt preg på gjennomføringen av intervju, tilgang til bøker og veiledningssekvenser. Likevel har jeg prøvd etter beste evne å jobbe systematisk slik at karantenetiden ikke var synonymt med fri. Jeg vil benytte anledningen til å sende en stor takk til mine to veiledere som har hjulpet meg gjennom hele prosessen. Dere var der da jeg sto fast i forhold til problemstilling og drøftingen, og har hjulpet meg stort med alt ifra kildehenvisning til å være noen som jeg kunne idémyldre med. Jeg vil også takke mine medstudenter som har vært behjelpelig med bøker som jeg hadde belaget meg på å låne fra biblioteket. Her har også samboeren min og hans søster vært til stor hjelp. Dere bidro til at jeg fikk en bedre PC å skrive på og med ekstra litteratur. Uten dere ville det vært en større påkjenning enn det allerede var når situasjonen ble så annerledes. Til slutt vil jeg rette en stor takk til informantene mine som på kort varsel stilte opp på telefonintervju. Dere var med på å gjøre det beste ut av den vanskelige situasjonen vi alle plutselig havnet i.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
1. INNLEDNING	4
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	4
1.2 PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING	4
1.3 OPPGAVENS OPPBYGGING	5
2. TEORI	6
2.1 DOKUMENTASJON	6
2.2 PEDAGOGISK DOKUMENTASJON	7
2.3 KREATIVITET	8
2.3.1 Den kreative person	9
2.3.2 Den kreative prosess	10
2.3.3 Det kreative produkt	10
2.3.4 Det kreative miljø (påvirkning)	11
2.4 SKAPENDE PROSESSER	11
2.4.1 Mihaly Csikszentmihalyis Flytsonemodell	12
2.5 FORELDRESAMARBEID	13
2.6 BARNES MEDVIRKNING	14
3. METODE	15
3.1 HVA ER METODE?	15
3.2 VALG AV METODE	15
3.3 INTERVJU OG INTERVJUGUIDE	16
3.4 VALG AV INFORMANTER	17
3.5 GJENNOMFØRELSE AV INTERVJUENE	17
3.6 ETISKE RETNINGSLINJER	18
3.7 METODEKRITIKK	19
4. FUNN OG DRØFTING	20
4.1 INFORMANTENES SYN PÅ BEGREPET SKAPENDE PROSESSER OG DOKUMENTASJON	20
4.2 DOKUMENTERING AV SKAPENDE PROSESSER	22
4.3 PROSESS VERSUS PRODUKT	24
4.4 DOKUMENTASJON FOR FORELDRE	25
4.5 BARNES MEDVIRKNING I DOKUMENTASJON	28
5. AVSLUTNING	30
6. LITTERATUR	32
7. VEDLEGG	34
7.1 INTERVJUGUIDE	34
7.1 VEDLEGG: INFORMASJON OG SAMTYKKESKJEMA	35

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I denne oppgaven har jeg på mange måter stått fritt til å velge tema å skrive om. Likevel har det vært noen føringer som har gjort at prosessen med å finne ut eksakt hva jeg var ute etter har tatt lengre tid. I utgangspunktet ville jeg skrive om barns personvern knyttet til dokumentasjon. I «Rammeplan for barnehagen- innhold og oppgaver» fra 2017 står det i kapittel 7 som omhandler barnehagen som pedagogisk virksomhet, blant annet om dokumentasjon. De skriver om hva hensikten med dokumentasjon er, og hvordan det kan synliggjøre om de oppgaver personalet gjør samsvarer og oppfyller kravene som er satt i barnehageloven og rammeplanen. Videre skriver de om de etiske sidene ved dokumentasjon av barn. «Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Et etisk perspektiv skal derfor ligge til grunn ved dokumentasjon av barnegruppen og enkeltbarn»

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 39). Som barnehagelærer har man et ansvar om å oppfylle de krav som er nedfelt i styringsdokumentene, men hvordan opplever barna å bli tatt bilde av var noe av det jeg ønsket å utforske i tilknytning denne oppgaven. Etersom denne oppgaven skal bygge på kunnskap knyttet til fordypningsemnet og pedagogikkfaget ble det naturlig å prøve ulike vinklinger med større vekt på fordypningsemnet mitt: musikk, drama og kunst og håndverk. Jeg ønsket å knytte det til kunst og håndverk ettersom det er et av de fagene jeg har følt meg trygg i på skolen og i barnehagen. I min tid som vikar og under praksisperiodene mine i barnehagen har jeg følt det naturlig å skape ulike uttrykk sammen med barna. Enten det er i form av tegning og maling, leire eller landart. Med dette i bakhodet under veiledning og selvstendig arbeid ble tema valgt, dokumentasjon av barns skapende prosesser.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Å formulere problemstillingen min var en prosess som gikk over lengre tid. Dette var fordi jeg hadde et ønske om å utforske hvordan pedagogisk leder ivaretar barns personvern. Jeg visste ikke hva jeg la i begrepet personvern eller hvordan jeg skulle gå frem for å finne ut av dette. Det var først under veiledning at jeg ble stilt de riktige spørsmålene som gjorde at vi kom frem til det jeg egentlig var ute etter å utforske, dokumentasjon av barns skapende prosesser. Med et kritisk blikk har jeg opplevd at det stadig er de todimensjonale uttrykkene som bli dokumentert i barnehagen. Et eksempel på dette er da vi jobbet med stasjonsarbeid på en avdeling i barnehagen. Det som ble dokumentert av en medarbeider var de uttrykkene barna malte, disse ble tatt bilde av og hengt opp i barnehagens garderobe for foreldrene til å

se. På en annen stasjon var det modelleire. Her lagde barna sine uttrykk, og når tiden var ute på den aktiviteten ble alle uttrykkene most sammen til en stor klump. Det var ingen som hverken tok bilde av det eller noen som tok vare på uttrykkene og for eksempel satte dem til utstilling. Hva vil dette gjøre med barna som ikke opplever tegningen sin som like fin, eller som opplever større mestring ved å bygge LEGO eller med modelleire? Det jeg ønsker å utforske er hvilke tanker pedagogisk leder har omkring dette, både muligheter og utfordringer.

Med dette som inspirasjon utviklet jeg problemstillingen:

Hvilke muligheter og utfordringer kan oppstå ved dokumentasjon av barns skapende prosesser?

1.3 Oppgavens oppbygging

Jeg har valgt å dele oppgaven inn i fem kapitler. Disse er innledning, teori, metode, funn og drøfting og til slutt avslutning. Til nå har jeg belyst bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstilling i oppgaven. Disse kommer inn under kapittelet innledning. Videre under kapittel 2, teori, vil jeg belyse den teorien jeg anser som relevant for min oppgave. Her vil jeg se på dokumentasjon, pedagogisk dokumentasjon, skapende prosesser: Mihaly Csikszentmihalyis flytsonemodell, foreldresamarbeid og barns medvirkning. I kapittel 3 redegjør jeg for de metodevalgene jeg har tatt i tilknytning oppgaven, bakgrunn for valg av informanter samt metodekritikk og etiske retningslinjer. Kapittel 4 vil bestå av funnene jeg har etter innsamlingen av data og drøfting av disse. I det siste del, kapittel 5, vil jeg komme med en avslutning på oppgaven.

2. Teori

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for teorien som har tilknytning til problemstillingen og det innsamlede datamaterialet mitt. Jeg vil dele kapittelet opp slik at jeg først tar for meg dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon. Her vil Nina Bølgans bok fra 2009 *Du gjør bare sånn!* stå sentralt. Deretter vil jeg se på kreativitet og skapende prosesser. Jeg vil ta for meg de fire p'er under kreativitet. Under skapende prosesser vil jeg ta for meg Mihaly Csikszentmihalyis flytsonemodell. Til slutt vil jeg belyse litt relevant teori omkring foreldresamarbeid og barns medvirkning.

2.1 Dokumentasjon

Ifølge Arve Gunnestad handler dokumentasjon om å synliggjøre noe for andre (2007, s. 187). I dagens barnehage er det svært sannsynlig at du finner en egen telefon, et nettbrett eller et kamera på avdelingene. Disse brukes blant annet til å ta foto av aktivitetene som blir gjennomført i løpet av dagen. Personalet i barnehagen dokumenterer både de aktiviteter som settes i gang av dem og det barna spontant gjør i løpet av den dag. Nina Bølgan (2009) sier at når vi dokumenterer, bør vi samle et bredt materiale som gjengir hva barn sier og gjør. Dette kan bestå av tegninger, tredimensjonale gjenstander, nedskrevne tekster fra samtaler og intervjuer, praksisfortellinger, observasjoner, hendelser som barna forteller om, historier barna skaper, barnas foto, foto av tredimensjonale gjenstander, opptak av sanger og fortellinger og mye annet (s. 119). Som pedagog skal man ifølge rammeplanen lede arbeidet med dokumentasjon og da er det viktig at man kjenner til hva som ligger i begrepet dokumentasjon (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16). Det står ingenting om hvordan pedagogene skal dokumentere, men bare at de skal lede den. Det står derimot at barnehagen skal dokumentere slik at det kan gi lokalmiljøet, foreldre og kommunen informasjon om hva barnet opplever, lærer og gjør i barnehagen (s. 39).

Fra Bølgan (2009) har vi at fotoene som blir tatt i barnehagen blir brukt til å informere og synliggjøre arbeidet internt i barnehagen og ovenfor foreldre. Hun mener at det er viktig å synliggjøre hensikten ved å ta foto og hva som er fotografert. Et bilde uten tekst eller forklaring til forteller deler av historien, men ikke hele. Hun forteller om de barnehagene som gir barna en perm med foto fra barnehagehverdagen når de slutter. Der kan foto hjelpe til å gjøre det mulig å huske hva som er gjort i løpet av barnehagetiden. Det er derfor viktig å være klar over makten en barnehageansatt har når det fotograferes (s. 116). Bølgan sier det rett ut:

det finnes mange intetsigende og dårlig foto på barnehagens vegger og nettsider (s. 116). Derfor er det viktig å være bevisst på hva slags foto personalet tar, hvilke de velger ut og hvordan de blir vist. Dette skal gjenspeile hva vi gjør i barnehagen og ikke minst hva vi legger til rette for at barna skal oppleve i barnehagen. Hun opplyser også om hvordan foto er personopplysning (s. 96). I rammeplanen står det at barnehagen har et etisk ansvar når det gjelder dokumentasjon fordi barn har rett til vern om sin personlige integritet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 39). Dette er viktig informasjon å ha med seg og få ut til alle i barnehagen, uavhengig av deres utdanning. Bildene vi tar må følge de retningslinjer som er satt om personvern. Det vil si at de som er avbildet skal ha gitt sitt samtykke til det. I barnehagen innebærer det at man skal ha fått samtykke til å ta bilde av de man ønsker å ta bilde av. Videre sier skriver Bølgan om hvordan barnehageansatte bruker begrepene dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon om hverandre. Personalet skiller i liten grad mellom dem og er lite oppmerksomme på hva forskjellen er (Bølgan, 2009, s. 96).

2.2 Pedagogisk dokumentasjon

Bølgan (2009) sier at pedagogisk dokumentasjon er en arbeidsmåte fra byen Reggio Emilia i Italia. Arbeidsmåten er basert på tett samarbeid mellom barnehagen og barnets familie. Barna blir sett på som et politisk ansvar og pedagogisk dokumentasjon blir sett på som en arbeidsmåte som bygger på et felles refleksjonsarbeid (s. 117-118). For at det skal være pedagogisk dokumentasjon må personalet ta det et steg videre og reflektere rundt det de ser. Personalet må skaffe seg en felles tolkning, det hjelper ikke med bare én da det ikke beskriver hele sannheten. Dette begrunnes med at man ikke forstår et barn eller hendelse med bare en tolkning, for den er bare en persons måte å oppfatte noe på. Personalet må også ha en dialog omkring dokumentasjonen for at utvikling skal finne sted, med hverandre og med barn. Målet med dialogen rundt dokumentasjonen er ikke å finne sannheten, men heller å få ulike måter å forstå det man har sett på (Åberg & Taguchi, 2012, s. 22). Arbeider man på den måten i barnehagen får man flere tolkninger som kan føre barnehagen videre i det pedagogiske arbeidet. «Pedagogisk dokumentasjon inneholder følgende faste elementer: observasjon, dokumentasjon, deling, refleksjon, tolkning og valg. Disse elementene åpner for en eksperimenterende og undersøkende holdning til den pedagogiske virksomheten, og de kommer ikke alltid i en bestemt rekkefølge» (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 2). Dette betyr at for at det skal være pedagogisk dokumentasjon skal elementene observasjon, dokumentasjon, deling, refleksjon, tolkning og valg være en del av prosessen. Med dette i

bakhodet ser man stor forskjell fra dokumentasjon. Dokumentasjon er kun et av elementene i den pedagogiske dokumentasjonen.

Pedagogisk dokumentasjon handler ifølge Nina Scott Frisch (2018) om å skjerpe blikket for å kunne fortelle en faglig historie, synliggjøre det utforskende, nysgjerrige barnet, se barnets interesser og hypoteser, se hvordan de lærer, og hvordan de samarbeider (s.47). Dette er noe personalet i barnehagen jobber for å oppnå, et trent blikk. Et trent blikk skal ifølge henne være et redskap i pedagogisk dokumentasjon som får synliggjort og sett hvordan barn lærer, samarbeider og hva de har interesse for. I bunnen handler dette om et ønske om å se hva barnet får til og å se barnet som kompetent. Hun sier også at barn kan ved å se på dokumentasjonen reflektere over egen læring og hva de har skapt (s.47). I arbeid med skapende prosesser handler pedagogisk dokumentasjon om hvordan personalet benytter seg av observasjon og dokumentasjon før de tar det med seg videre og deler det med andre for å reflektere over det, tolke det og til slutt tar valg som er med på å bestemme veien videre (s.47).

2.3 Kreativitet

Begrepet kreativitet er det gjort en mengde forsøk på å definere kreativitet, men at det enda ikke er kommet en definisjon som dekker hele aspektet ved begrepet, i følge Haabesland og Vavik (2016). Det vi vet er at begrepet kreativitet stammer fra det latinske ordet «creare» som betyr å bringe til verden. For å forenkle det kan man si at det betyr å skape noe som ikke har vært der før. Derfor blir ofte ordet skapende brukt istedenfor kreativ (s. 207). Med bakgrunn i dette kan vi se sammenhengen mellom skapende prosesser og kreativitet, og si at en kreativ prosess på mange måter er det samme som en skapende prosess. Kreativitet er sentralt under fagområdet kunst, kultur og kreativitet i rammeplanen. Det vil si at de som jobber i barnehagen har og skal ha en tilknytning til kreativitet.

James Melvin Rhodes, eller Mel Rhodes som har blitt kalt, beskrev kreativitet i 1961, ut ifra fire «P'er». Disse er person, prosess, produkt og påvirkning. «Målet var å finne ut hva som kjennetegner en kreativ person, et kreativt handlingsforløp (prosess), et kreativt produkt, samt de forhold i miljøet som enten fremmer eller hemmer kreativiteten (påvirkning)» (Haabesland & Vavik, 2016, s. 208). Under den kreative prosess har Graham Walls utviklet og beskrevet fire stadier som finner sted under dette. Han kom i 1926 ut med boka *The Art of Thought* og

det var der han synliggjorde denne faseteorien (Moe, 2018, s. 130). De fire «P'er» vil belyses videre i kapittelet og faseteorien vil i korte trekk bli synliggjort under den kreative prosess.

2.3.1 Den kreative person

For mange er en kreativ person en som er fantasirik. Disse ordene brukes ofte synonymt i dagligspråket og begrepene har en god del til felles. De viser til en alternativ tekning, overraskende kombinasjoner, intuisjon osv. Likevel finnes det små skilnader mellom fantasi og kreativitet. Fantasi kan forstås som potensiale for - og evne til - å fremkalle assosiasjoner og indre bilder som ofte er uventet. For at det skal være kreativitet forutsettes det at vi bruker disse og synliggjør dem (Moe, 2018, s.208). En kreativ person innehar gjerne egenskaper som: originalitet, fleksibilitet og idériksomhet. De er ofte åpne for det nye og ukjente.

Undersøkelser viser at kreative personer foretrekker det uregelmessige og komplekse (s. 209-210). Dette underbygger behovet for kreative personer i barnehagen. Det er ingen dager som er like og uforutsette ting skjer kontinuerlig i barnehagen, og derfor er det viktig å personer som takler det uregelmessige og som er for det nye og ukjente.

Moe (2018) skriver at det er synd at han som både kunster og pedagog blir møtt med at han er heldig som får være kreativ og at det må være fantastisk å jobbe med kreativitet. Dette mener han vitner om en forståelse om at kreativitet er en gave eller noe noen få innehar. Han understreker at å skille mellom de som er kreative og de som ikke er det er et dårlig utgangspunkt spesielt i møte med barn (s. 138). Moe forklarer hvordan Mihaly Csikszentmihalyi er klar på at barn kan være talentfulle, men ikke kreative. Csikszentmihalyi forklarer at kreativitet innebærer at man må mestre en type kunnskap eller ferdighet, og det er hvordan dette brukes som er det kreative (Csikszentmihalyi, 1996, s. 155). Det som er poenget til Csikszentmihalyi er at det ikke er en åpenbar sammenheng mellom å være talentfull og kreativ (Moe, 2018, s. 139). Problemløsning og nyskaping er sentrale aspekter i kreative prosesser, men barn er heller utforskende og nysgjerrige når de skaper. Derfor skilles det mellom to typer kreativitet, den intuitive og den analytiske. Den intuitive går ut på spontanitet gjerne forårsaket av improvisasjon og uten noen bevisste tanker til det. Den oppstår gjerne når vi danser, synger, leker og spiller musikk. Dette er den kreativiteten vi ser hos barna. Den analytiske kreativiteten bruker vi når vi planlegger, gjentar og gjensker noe (s. 136).

2.3.2 Den kreative prosess

Kreative prosesser er ulike og har ingen fast struktur i følge mange. Man kan si at kreative prosesser representerer en relativt ustrukturert situasjon. Dette henger sammen med hvordan vi velger å løse et problem, og hvordan vi setter sammen tanker og ideer til nye muligheter (Moe, 2018, s. 141). I disse prosessene er man avhengig av å jobbe sammen, både barn og voksne, for å komme frem til løsningen.

Graham Walls har utarbeidet en faseteori innenfor en kreativ prosess. Den forklarer hva som skjer i fra det oppstår en ide og helt frem til det ferdige produkt. Faseteorien består av forberedelsesfasen, inkubasjonsfasen, illuminasjonsfasen, verifikasjonsfasen og kommunikasjonsfasen. I forberedelsesfasen begynner man med å identifisere problemet. Her er det sentralt å finne den nødvendige informasjonen og fakta som kan hjelpe med å løse problemet. I denne fasen kan veien gå alle retninger. Den er nemlig avhengig av de ideer som kommer frem. Det velges en ide som tas videre inn i inkubasjonsfasen. I inkubasjonsfasen modnes ideen (Moe, 2018, s. 142). Her kan man oppleve at ting stagnerer litt, men lar man ideen og problemet ligge vil det av erfaring bli lettere å ta det opp igjen med nytt mot og nye ideer senere (Haabesland & Vavik, 2016, s. 220). Videre går man inn i illuminasjonsfasen. Der oppstår det gjerne en lys ide eller en erkjennelse som ses på som en endelig løsning på problemet. Den lyse ideen eller erkjennelsen sees på som et vendepunkt i prosessen. I verifikasjonsfasen er løsningen klar og de fremstilles i form av et produkt. Det er ikke gitt at fasene kommer i denne rekkefølgen, men avhenger av problem, person og prosess (Moe, 2018, s. 142). Det er mange som mente at faseteorien var mangelfull uten kommunikasjonsprosessen. Når problemet er løst kan den og vil den bli formidlet til andre. Spesielt innenfor kunst- og håndverk. Her vil produktet ha et liv etter det er produsert ferdig (s. 143).

2.3.3 Det kreative produkt

Kreativitet er for folk flest knyttet til det ferdige produktet. Dette begrunnes med at det er enklere å forestille seg og ta stilling til noe konkret når det er snakk om kreativitet. Det er først når man utvikler sin egen stil at det kreative kommer til syne. Det vil altså si at slik som Picasso malte etter og kopierte de gamle mestrene, ikke er et tegn på kreativ handling (s. 144). Moe skriver at det kan være vanskelig å se skillet mellom den kreative prosess og det kreative produkt. En kjent følelse hos de fleste er det å ikke være helt ferdig med et produkt, men likevel måtte si seg ferdig grunnet tidsrammen eller at man må komme seg videre. Han

påpeker viktigheten av å ta med seg erfaringer fra det sist skapte videre til neste prosjekt (s. 145).

Kreative produkter har noe originalt over seg, men det betyr ikke alene at det er kreativt eller av god kvalitet. Moe sier at original, som betyr opprinnelig, er like aktuelt for en treåring som skaper sitt unike maleri, som en kjent oppfinner eller kunstner (2018, s. 145). Han nevner hvordan det nært beslektede begrepet autentisk er mer beskrivende for barns skapende prosesser og barns spontane væremåte. Det er viktig at barnehagepersonell er bevisste når vi snakker om barns kreative produkt. Den kreative prosess ligger i bunn når vi snakker om produktet. I barnehagen er det viktig å snakke om hva barnet har gjort for målet er ikke at produktene skal være konkrete og perfekte, men at de skal hjelpe og anerkjenne barna til å oppnå nye forståelser, utvikler sin personlighet og evne til nytenkning (s. 145-146). Dette gjøres ved å anerkjenne både prosessen og produktet og ikke ved å bare fokusere på produktet.

2.3.4 Det kreative miljø (påvirkning)

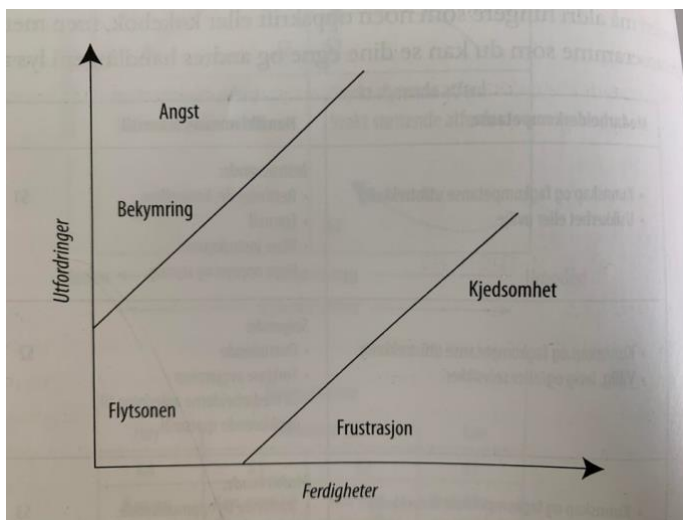
Kreativiteten vår påvirkes av det rundt oss. Enten det er snakk om det fysiske rommet og dets utforming, hvordan en hverdag er lagt opp eller sammensetningen av et miljø (Moe, 2018, s. 146). Moe sier at en av de viktigste faktorene i barnehagen er hvordan barnehagelæreren jobber for at barna skal bli trygge, på seg selv og til å bryte med normer og forventninger slik at de kan utforske sin egen kreativitet. Det handler om å legge til rette for å stimulere og motivere barna til skaperglede, lek og engasjement. Ved å legge til rette for gode kunst- og håndverksopplevelser vil barna bli trygge på fagets ulike uttryksmåter. Ved å ha materiell, tid og kunnskaper kan barnehagelæreren sørge for at det er gode forutsetninger for barns skapende prosesser. Det er også viktig å ha trening og belønning i form av ros og konstruktiv kritikk i bakhodet. Målet er at barna skal verdsette egne ideer (s. 146-147).

2.4 Skapende prosesser

Det å tegne eller male et bilde, som ofte gjøres i barnehagen er kjent som en skapende handling og foregår handlingen gjennom en periode med stadier blir det en skapende prosess. Skapende prosesser er ofte visuelle uttrykk (Frisch, 2018, s. 48). Med utgangspunkt i dette kan man si at en skapende prosess er en prosess hvor man lager noe. Det gjelder alt i forkant, underveis og i etterkant av arbeidet slik som beskrevet under de fire «p'ene» under kreativitet.

Barns skapende aktiviteter ender ikke alltid i et produkt. Om det likevel fører til ny forståelse og erkjennelse for barnet, anses det som en form for nytenkning, dermed en kreativ aktivitet (Moe, 2018, s. 137). Man snakker gjerne om skapende prosesser når man jobber med prosjektarbeid i barnehagen. Kjær (2016) forklarer et prosjektarbeid ved at man fordyper seg i et tema sammen med andre (s. 17). I et prosjektarbeid gis det muligheter for mange eksperimenterende og skapende aktiviteter som ikke har et bestemt resultat (s. 19). Videre skriver hun at dokumentasjon av de prosjektarbeid og de skapende prosessene som inngår i dem er en unik måte å synliggjøre, bevare og reflektere over de prosessene som foregikk (s. 110). Hun hevder at dokumentasjonen gjør det enklere å sette ord på og dele observasjonene med andre, og at det tydeliggjør barnas uttrykk. Uttrykkene forteller mye om hvordan barn tenker, og hvordan de oppfatter verden (s. 111). Til slutt understreker hun viktigheten av å dokumentere prosjektprosessen og ikke vente helt til prosjektet er avsluttet. Da vil man kunne betrakte det litt på avstand og få et overblikk over forløpet og de ulike utviklingsprosessene (s. 111).

2.4.1 Mihaly Csikszentmihalyis Flytsonemodell

Flytsonemodellen (Gotvassli, 2019, s. 60).

For mange er skapende prosesser noe som gjør at man glemmer både tid og sted. Man er i sin egen verden og blir oppslukt av sitt eget arbeid. Mihaly Csikszentmihalyi observerte kunstnere og at de ble oppslukt i sitt eget arbeid og kom dermed med begrepet flyt. Det er to sentrale begreper hos Csikszentmihalyi og de er: oppgaver og kompetanse. Han mente at mennesker fungerer best når det er balanse mellom kompetansen de innehar og de

utfordringer de møter. Når det er en balanse mellom kompetansen og utfordringene så befinner man seg i flytsonen. Har man fått for store utfordringer så mener han det fører til bekymring og angst. Og har man for stor kompetanse for de utfordringer man møter oppstår det kjedsomhet og frustrasjon (Gotvassli, 2019, s. 60). Dette henger sammen med hvordan en leder i barnehagen ser sine medarbeidere, og barna. «En god leder gir sine medarbeidere oppgaver og frihet i arbeidet tilpasset deres ferdighetsnivå» (Larsen & Slåtten, 2015, s. 214). Dette kan bidra til at avdelingen havner i flytsonen. Det er oppgaver og utfordringer som passer kompetansenivået til de ulike medarbeiderne og dermed vil alle kunne være i flytsonen. Når det gjelder barn vil det være viktig å se barnet. Hvilke oppgaver mestrer barnet og hvordan skal man tilrettelegge slik at barnet får oppgaver og utfordringer som er passende for deres kompetanse? Det blir barnehagelærerens jobb i arbeid med barn. Arbeider barn med en skapende prosess er det viktig at denne er tilpasset barnet, både for mestring og nivå på utfordringer.

2.5 Foreldresamarbeid

Foreldresamarbeid står sentralt i barnehagen. Tidligere har jeg skrevet om hvordan Nina Bølgan (2009) knytter pedagogisk dokumentasjon til foreldresamarbeid. Hun skriver at dokumentasjonen skal bli brukt slik at foreldrene får innsikt i arbeidet som foregår i barnehagen. I rammeplanen står det at barnehagen skal ha en god dialog med foreldrene og legge til rette for et godt samarbeid. «På individnivå skal barnehagen legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Det er godt kjent etter tre år på barnehagelærerutdanningen at barn trives best i barnehagen om det er et godt samarbeid mellom barnehagen og foreldrene. Dette understreker Vibeke Glaser i sin bok om foreldresamarbeid fra 2018. «Å samarbeide godt med foreldrene bidrar til å styrke barnets trivsel, utvikling og læring» (Glaser, 2018, s. 11). Hun skriver også om hvordan foreldrene har rett til å medvirke. Det er mange foreldrestemmer i barnehagen og det er viktig at pedagogen legger til rette for at alle disse er likeverdige, og at de ikke bare hører på de som har samme verdisyn som barnehagen. Stemmene deres skal bli tatt på alvor (s. 24-25). Barnehagens jobb er å ivareta et godt samarbeid med foreldrene, på grunnlag av å ha barns beste i fokus. Glaser sier gjentatte ganger at det er viktig at det er god kvalitet i samarbeidet mellom barnehage og hjem for at barnet skal oppleve trivsel og at utvikling

forekommer (s. 69). Skulle det være noen problemer i samarbeidet vil barnet kunne merke det og ikke lengre føle seg like trygg og ivaretatt (s. 69).

2.6 Barns medvirkning

Rammeplanen fra 2017 inneholder et kapittel om barns medvirkning, men er barns medvirkning noe som gjelder i alle rammeplanens fagområder. De sier at barna jevnlig skal få muligheten til å være delaktivt i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27). Videre skriver de at alle barn skal ha innflytelse på det som skjer og at barnehagen må være bevisst på barns ulike uttrykksformer, og det skal tilrettelegges etter barns alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. De skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta (s. 27). Bølgan (2009) skriver at barns stemmer skal bli hørt i barnehagen, men at medvirkning handler om noe annet enn å la barna bestemme og gjøre individuelle valg om hva de selv vil gjøre og leke i barnehagen (s. 121). Hun hevder at barnas deltakelse bør bidra til barnehagepersonalets egne læringsprosesser og at det er felleskapet, likeverd og respekt som står i sentrum. Dokumentasjon kan være en gylden måte å la barna være med å medvirke på. De kan støtte opp under barnas ideer og skaperglede (s. 121). Bølgan sier også at medvirkning og dokumentasjon er to sider av samme sak, og at man over tid vil kunne se og fortelle om barnas fremskritt og utvikling gjennom dokumentasjon og dette vil styrke barnas medvirkning (s. 121). Barna kan selv også dokumentere det som interesserer dem og dette kan bli tatt frem ved senere anledninger. Da vil man kunne se hva som interesserte dem da og nå, hva de får til og hva de må øve seg på (Bølgan, 2006). Er man klar over hva barnet interesserer seg for og dets forutsetninger vil det være enklere å legge til rette for barns medvirkning enn om man ikke innehar denne kunnskapen.

3. Metode

3.1 Hva er metode?

Metode er et redskap vi bruker i møte med noe vi ønsker å undersøke. Den hjelper oss å samle inn data, altså den informasjonen vi trenger til undersøkelsen (Dalland, 2018, s. 52). Det er viktig å vite hva man ønsker å undersøke før man tar fatt på metoden. Problemstilling og vinkling av undersøkelsen har stor påvirkning på valg av metode.

Det finnes to hovedtyper for metode, kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ metode går i dybden og vektlegger meninger og opplevelse som ikke kan måles eller tallfestes. Det er viktig å legge forståelse av sosiale fenomener og tolkning står sentralt. Her har innsamleren blikket på de hverdagslige handlingene som gjøres i sin naturlige kontekst. Den kvantitative metoden fokuserer på distanse mellom forsker og informant. Kvantitative metoder legger frem resultatene sine i form av statistikker og diagrammer og fokuserer på tall og målbare enheter (Bergsland & Jæger, 2018, s. 66-69).

3.2 Valg av metode

Problemstillingen min er hvilke muligheter og utfordringer kan oppstå ved dokumentasjon av barns skapende prosesser. Den legger vekt på hvilke muligheter og utfordringer som oppstår, dette innebærer at man kan svare muntlig og å få muligheten til å forklare hvilke tanker som ligger bak. Med bakgrunn i dette så var problemstillingen min veiledende for valg av metode til undersøkelsen.

Jeg har valgt å benytte meg av kvalitativ metode. Dette valgte jeg på bakgrunn av at jeg ville gå i dybden og finne ut hva hver pedagogisk leder anser som muligheter og utfordringer ved dokumentasjon av barns skapende prosesser. Det jeg ønsket å finne ut av lot seg ikke måle i tall eller diagrammer, men at den subjektive refleksjonen og meningen var vel så viktig som å vite om de dokumenterer. Derfor bestemte jeg meg for å benytte intervju som metode.

Ettersom det er nedfelt i styringsdokumenter til barnehagen at det skal dokumenteres, antok jeg at dette ble gjort og hadde derfor ikke behov for å stille den type spørsmål. Skulle jeg benyttet meg av kvantitativ metode burde jeg gjort om problemstillingen slik at det jeg ønsket å undersøke var mer målbart og da kunne spørsmål som «dokumenterer dere på avdelingen din?» vær mer relevant. I og med at jeg valgte intervju som metode ville jeg kunne formulere spørsmålene slik at jeg fikk mer innsikt i tankene som ligger bak dokumentasjonen.

3.3 Intervju og intervjuguide

Allerede samme dag som jeg fikk klarsignal om at intervju virket som en god metode til min oppgave, begynte jeg å tenke på potensielle informanter og spørsmål til intervjuguiden. Jeg visste at jeg ville at intervjuet skulle være en mellomting mellom strukturert og dybdeintervju. Det vil si at jeg hadde skrevet ned og laget meg spørsmål på forhånd, men likevel ha det åpent slik at det var rom for å stille spørsmål som dukket opp underveis. Målet var å høre informantenes tanker knyttet til temaene jeg valgte og jeg ønsket gjerne at det skulle bli mer en dialog enn utspørring. Dybdeintervju handler om å skape en fri samtale som dreier seg om noen spesifikke temaer som forskeren har bestemt på forhånd. Denne typen intervju gir informanten mulighet til å reflektere og å knytte mening til temaet (Tjora, 2020, s. 113). Jeg anså dette som en fin metode til min undersøkelse. Derfor satte jeg meg ned og tenkte over hva Bergsland og Jæger (2018) skriver, at jeg måtte finne ut av hva jeg skal spørre om, hvorfor jeg stiller disse spørsmålene og hvordan de skal formuleres (s. 70). Hva jeg skulle spørre om kom ganske enkelt og jeg brukte ikke noe særlig tid på det. Det samme gjelder for hvorfor akkurat de spørsmålene skulle stilles. Jeg knyttet det opp til problemstillingen og til de tanker jeg hadde gjort meg før, under og etter veiledning. Jeg vil kunne forsvare valg av spørsmål og deres relevans for min undersøkelse. Hvilken måte spørsmålene skulle formuleres på tok lengre tid. De skulle ikke virke for subjektive ut ifra de meninger jeg innehar og eller ikke være for ledende. Jeg ønsket at spørsmålene skulle være åpne og det skulle være rom for informantene til å fortelle om sine opplevelser og tanker. Det jeg endte opp med var å intervju en medstudent over telefon for å se om de var åpne nok og for å få tilbakemelding på hvordan det opplevdes av vedkommende.

I forkant av intervjuene laget jeg en intervjuguide. Denne ble sendt til en av veilederne mine for godkjenning før jeg gjennomførte noen av intervjuene. Som jeg skrev tidligere, var det viktig for meg at spørsmålene var objektive, og ga rom for refleksjon og samtale mellom meg og informantene. Jeg fikk noen tilbakemeldinger under veiledning på hva veilederen min anså som viktig å skulle spørre om knyttet til problemstillingen. Jeg tok med meg dette og formulerte spørsmål etter beste evne slik at de var åpne, men innenfor det temaet som jeg hadde valgt. Etter formuleringen og godkjenning fra veileder sendte jeg den til informantene. De fikk se de forhåndsbestemte spørsmålene i forkant av intervjuet. Da de fikk disse tilsendt var det enda ikke bestemt noe tidspunkt for intervjuene. Dette gjorde jeg bevisst ettersom jeg ønsket at de skulle få tid til å se hva undersøkelsen dreier seg om og å få muligheten til å

forberede seg om ønskelig.

3.4 Valg av informanter

Etter å ha både jobbet i barnehage og vært i tre ulike praksisbarnehager har jeg møtt mange barnehageansatte. Noen av de jeg har møtt på veien har ytret meninger underveis om dokumentasjon, samt delt noe av deres dokumentasjon fra barnehagen og disse ønsket jeg som informanter. Dette kaller Dalland (2018) for strategisk utvalg. Han skriver at informantene velges fordi man tror de kan fortelle noe om akkurat det man ønsker å undersøke (s. 57). Jeg sendte informantene mail med forespørsel om de kunne tenke seg å være med i undersøkelsen. Da jeg hadde fått positive svar fra tre av dem sendte jeg den godkjente intervjuguiden og samtykkeskjema. Ettersom det ikke var mulig å dra ut i barnehagene eller møte informantene personlig, grunnet korona, så ble det bestemt å ha intervjuene over telefon.

3.5 Gjennomføring av intervjuene

Jeg intervjuet i alt tre informanter. Alle tre jobber i ulike barnehager. I forkant av intervjuene ble det bestemt at jeg ikke skulle benytte meg av lydopptaker. Jeg tenkte det ville bli mindre å skulle makulere eller slette om jeg brukte lydopptaker. På den måten trengte jeg ikke bekymre meg over å skulle få tak i en lydopptaker, ta opptaket, transkribere i etterkant for så å slette det for å ivareta informantens personvern. Siden jeg ikke benyttet meg av en måtte jeg være våken underveis i samtalen og skrive ned det meste fortløpende. Som sagt gjorde den forandrende situasjonen vi befinner oss i det vanskelig å skulle dra og møte informantene og derfor ble intervjuene gjennomført over telefon. Jeg hadde informantene i ørepropper og skrev ned deres svar fortløpende på ulike dokumenter på pc-en min. Jeg valgte å ikke skrive ned noe som kunne spores tilbake til hvem informantene mine var, sånn som navn, alder, eller hvilken barnehage de jobber i. Det er viktig at taushetsplikten overholdes, ovenfor medstudenter eller lærere som ikke er med i prosjektet (Dalland, 2018, s. 77). Dette gjelder selvsagt også for andre som vil kunne komme over mine notater i tilknytning denne undersøkelsen.

Telefonintervju er ifølge Tjora (2020) ikke ideelt når man har et dybdeintervju. Det begrunnes med at kroppsspråk er en viktig faktor under en slik samtale. Det er ingen mulighet til å nikke for å vise at informanten kan fortsette å snakke i den retningen samtalen er på vei (s. 169).

Dette kan man løse ved å ha intervjuene over videosamtale istedenfor. Likevel sier han at telefonintervju kan fungere godt om det er sårbare tema eller tema som informantene er usikre på. Det kan virke tryggere for informantene fremfor et personlig intervju hvor man sitter ansikt til ansikt (s. 170).

3.6 Etiske retningslinjer

Når man skal gjennomføre intervju eller noe som innebærer at man får sensitiv informasjon om andre kreves etiske retningslinjer. Det gjelder også for meg som student (Dalland, 2018). Etersom jeg ikke benyttet meg av lydopptaker og skrev alt ned direkte på pc-en min var jeg nødt til å ta noen forholdsregler. Jeg lagde meg et nytt og mer komplisert passord for å få tilgang til pc-en samt lagret transkriberingen i anonyme dokument. Jeg har anonymisert intervjuene og har ikke med navn på barnehager, informantene eller noe som kan knyttes direkte til de som har deltatt. Informantene fikk på forhånd vite hva undersøkelsen skulle dreie seg om og jeg hadde skrevet utfyllende i samtykkeskjema hvor det ble forklart at alt vil bli anonymisert. Alle deres svar vil bli slettet innen undersøkelsens sluttdato. «Informasjonen til deltakerne må derfor sikre at de forstår hvilken hensikt vi har, og hvordan vi har tenkt å bruke materialet» (Dalland 2018, s. 120). Det er nettopp det Dalland skriver her som er blitt gjort ved at informantene får tilsendt samtykkeskjema med relevant informasjon i forkant. Grunnet korona hadde ikke informantene tilgang til en printer med scannefunksjon og dermed ble samtykket gitt muntlig. Det gjorde at jeg ikke har tilgang til informantenes signatur eller navn skriftlig. Aller helst hadde jeg ønsket at samtykket ble gitt skriftlig via samtykkeskjema for formalitetenes skyld, men siden denne situasjonen ble så uvanlig ble et muntligsamtykke det beste vi kunne få til.

Under selve intervjuet minnet jeg igjen informantene på hva samtykkeskjemaet sa, forsikret dem at det er anonymt å delta samt slettingen når undersøkelsen avsluttes. Jeg fortalte at jeg har taushetsplikt i forhold til hvem de er og om de opplyser sensitiv informasjon. «Forskning er avhengig av at informanter har tillit til at forskere har taushetsplikt om opplysningene de får gjennom sine undersøkelser» (Dalland 2018, s. 104). Jeg ønsket at informantene skulle føle seg ivaretatt i forkant, underveis og i etterkant av undersøkelsen og derfor gikk jeg inn med innstillingen om at det var bedre å forsikre dem en gang for mye enn en gang for lite om taushetsplikten og anonymiseringen. Jeg gav også informantene mulighet til å lese gjennom

min transkribering etter intervjuet og de har fått tilbud om å lese hele oppgaven når den blir ferdigstilt.

3.7 Metodekritikk

Dalland (2018) sier at når en undersøkelse er gjennomført må forskeren ta metodespørsmålet til ny drøfting. Man må være selvkritisk til de valg som er tatt knyttet til valg av metode (s. 55). Jeg opplever at intervju var en god metode. Dette begrunnes i at jeg fikk i gang tre gode samtaler om hvordan dokumentasjon av barns skapende prosesser foregår i barnehagen, og hvilke muligheter og utfordringer det gir. Jeg hadde kjennskap til informantene i forkant og visste at dette var temaer som de hadde både kunnskap om, tatt bevisste valg rundt på sin avdeling samt hadde interesse for. Det gav gode forutsetninger for at intervjuene skulle være innholdsrike, subjektivt fra informantenes side og faglig. Det at de fikk spørsmålene tilsendt på forhånd gjorde at de kunne forberede seg, men også finne de riktige svarene ut ifra hva de tenkte jeg ville høre. Jeg har likevel den kjennskapen til informantene slik at jeg har stor tiltro til at det de svarte var ærlig og samsvarer med hvordan de gjør det i praksis. Det å ha intervju som er åpne som dybdeintervju, men med noen fastsatte spørsmål gjorde at det ble en samtale. Dette ville ikke nødvendigvis passet for alle. Om en av informantene ikke hadde like mange tanker knyttet til temaene ville det kunne være enklere og tryggere å svare på konkrete spørsmål og ikke mer. For min undersøkelse knyttet til problemstillingen tror jeg ikke de svarene ville vært like anvendbare om de var lukkede. Som Bergsland og Jæger (2018) skriver så er ingen metode feilfri og derfor er det viktig å være kritisk til valg av metoden (s. 80). Skulle jeg gjennomført intervjuene på nytt ville jeg forsikret meg om at det tekniske var på plass god tid i forveien. Med dette mener jeg at de hadde tilgang til både en printer og en pc eller telefon som vi kunne ha intervjuet over med hjelp av video. Da ville det vært enklere for informantene å lese mitt kroppsspråk fremfor at jeg satt hjemme og nikket ut i løse luften til meg selv.

4. Funn og drøfting

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for mine funn. Disse vil jeg drøfte opp imot teorien som er belyst i teorikapittelet. Som gjort kjent gjennom oppgaven går min problemstilling ut på å finne ut av hvilke muligheter og utfordringer som kan oppstå ved dokumentasjon av barns skapende prosesser. Jeg velger å dele opp kapittelet i fem kategorier: 1. Informantenes syn på begrepene skapende prosesser, dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon, 2.

Dokumentasjon av skapende prosesser, 3. Prosess versus produkt, 4. Dokumentasjon for foreldre og 5. Barns medvirkning i dokumentasjon. For å anonymisere informantene som var med på intervju har jeg valgt å kalle dem informant 1, informant 2 og informant 3. Jeg vil synliggjøre de direkte sitatene ved å sette de i kursiv samt skrive hvilken informant som har uttalt det.

4.1 Informantenes syn på begrepet skapende prosesser og dokumentasjon

Jeg innledet intervjuene med å spørre informantene om hva informantene la i begrepet skapende prosesser, dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon. Ettersom problemstillingen min i hovedsak handler om muligheter og utfordringer som kan oppstå ved dokumentasjon av barns skapende prosesser, anser jeg det som høyst relevant å forstå hva informantene mine legger i disse begrepene. Dette gir meg som undersøger en forståelse av hva de legger i begrepene gjennom hele intervjuet og gjør det enklere å se deres tanker omkring dokumentasjon av barns skapende prosesser. Likevel anser jeg ikke dette som den viktigste delen å drøfte opp imot min problemstilling. Jeg vil først legge frem deres svar og drøfte dette i korte trekk.

Informantene svarte at de anså skapende prosesser som en prosess hvor noe nytt ble til. De snakket om hvordan det er en kreativ prosess hvor noe skapes, og hvor barna er med og medvirker. De sa også at det ikke trenger å være kunst som skapes, men at det kan være en mulighet å løse et problem på. Fra du får problemet til du har løst det, kan være en skapende prosess. De nevner også at en skapende prosess kan være de prosjektene som blir til underveis av barnehagehverdagen. Det er ofte slik at barnehagemedarbeiderne finner et tema, men det er barna som lager veien videre. Barna er delaktige i å vurdere og evaluere prosjektet underveis og i etterkant. Her nevner informantene at et slikt prosjekt ofte lærer oss voksne at ting går bra og det tillater at barn er medskapende.

Det informantene sier om skapende prosesser samsvarer godt med hva som er belyst under 2.3 kreativitet i teorikapittelet. Det behøver ikke være en prosess som dreier seg om hvordan et maleri blir det. Det kan også være problemløsning. Jeg tror informantene ser på det slikt nettopp fordi de innehar kunnskap om skapende prosesser. For mange handler skapende prosesser og kreativitet om å skulle lage noe fysisk, og informantene viser at å være kreativ og skapende prosesser kan handle om mye mer. Informantene snakker her om noe som kan knyttes direkte opp imot Graham Walls sin faseteori under den kreative prosess. Den forklarer hva som inngår i prosessen fra det oppstår en ide og helt frem til det ferdige produkt (Moe, 2018, s. 142).

Dokumentasjon mente de alle handlet om å synliggjøre noe for noen andre. De nevner viktigheten av dokumentasjon som et verktøy for de voksne i barnehagen. Videre sier de at dokumentasjon ikke bare er bilder som blir sendt ut til foreldre eller hengt opp på barnehagens vegger. For dem er dokumentasjon en mulighet til å se barnets utvikling, videreformidle hva som gjøres i barnehagen til barnehagens samarbeidspartnere og ikke minst barnets foreldre. Det var ingen av informantene som gjorde noe forskjell på begrepet dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon. De mente at all dokumentasjonen de gjorde på avdelingene sine var pedagogisk dokumentasjon. De tok med dokumentasjonen inn på avdelingsmøter, og reflekterte rundt det de ser.

At dokumentasjon blir brukt for å synliggjøre noe for noen andre er identisk til den oppfatning Arve Gunnestad har (2007, s. 119). Det å dokumentere gjøres etter min erfaring ofte i barnehagen, men kvaliteten på dokumentasjonen er varierende. Jeg har møtt mange i barnehager som dokumenterer for sin egen del, for å se hva de kunne gjort i den og den situasjonen. Jeg har også sett dokumentasjon blitt brukt for å se et barns utvikling og for å se hvordan pedagogisk leder kan legge opp nye skapende prosesser for barna slik at de får mulighet til å oppleve mestring og utvikling. Når informantene sier at de bruker dokumentasjon som et verktøy så tolker jeg det som at dokumentasjonen blir brukt til nettopp dette, se hva som er gjort, hvordan det fungerte og hvor veien går videre. Å reflektere og diskutere rundt det dokumenterte arbeidet gjør det til pedagogisk dokumentasjon. Når informantene sier at de ikke gjør noe skilnad mellom dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon, dette støtter oppunder det Nina Bølgan (2009) sier om at personalet i barnehagen skiller i liten grad mellom dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon (s.96). Her er mine tanker at det er mange som har en forståelse av at disse begrepne betyr det

samme, og ikke ulike fra hverandre. Å dokumentere betyr i denne sammenheng å ta bilder eller video uten noe mer knyttet til det, imens pedagogisk dokumentasjon handler om å fortelle en faglig historie knyttet til det som er dokumentert. Pedagogisk dokumentasjon handler om å gjøre det pedagogiske arbeidet synlig og åpent for tolkning, dialog, diskusjon og innsikt (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 2)

4.2 Dokumentering av skapende prosesser

Etter å ha fått en forståelse av hva informantene ilegger begrepene skapende prosesser, dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon så ønsket jeg å finne ut av hvilke skapende prosesser informantene dokumenterte. Og om de hadde gjort seg noen bevisste valgt knyttet til dette. Jeg har inntrykk av at det ofte blir tatt bilder av det ferdige produkt og at disse gjerne er todimensjonale. Eventuelt at de henger opp de todimensjonale uttrykkene og resten blir bare en aktivitet uten noe mer. Mitt inntrykk er at de uttrykkene barna lager på ark ofte blir tatt vare på, imens de tredimensjonale uttrykkene blir enten destruert eller sturet vekk.

Informantene hadde nokså ulike svar her, men en ting har de til felles og det er at de dokumenterer de ulike prosjektarbeidene som blir gjennomført. De fortalte at prosjektene kan bli mer og mer til underveis, men at de dokumenterer det som blir gjort. Informant 1 sa at hun dokumenterte det meste av barnas skapende prosesser. Hun gjorde ingen forskjell på om det var en voksenstyrt aktivitet eller en som var igangsatt av barnet selv. Det spilte heller ingen rolle om det var todimensjonale eller tredimensjonale uttrykk. Det aller viktigste var hvordan barna opplevde aktiviteten. Hun opplevde gjerne at aktivitetene kunne få et helt annet utfall enn hva som var tekt på forhånd. Informant 1 synes dette var noe av det som gjorde arbeidet med skapende prosesser så spennende, at ting går litt over styr. Hun opplyser likevel at medarbeiderne hennes ikke var like glad i det og de ytret at de opplever angst og bekymring når dette skjer. De to andre informantene fortalte at de dokumenterte de skapene prosessene hvor det så ut til at barna trivdes, men at de var avhengige av at et kamera var i umiddelbar nærhet. De hadde ikke gjort seg noen tanker om hva som ble dokumentert annet enn at det ofte var av tegn- og maleaktiviteter.

Prosjektarbeid er vanlig praksis i barnehagen. Det er en av oppgavene som gjøres i praksis på barnehagelærerstudiet og det gjøres titt og ofte av medarbeidere i barnehagen. Alice Kjær (2016) sier at prosjektarbeid handler om å fordype seg i et tema sammen med andre (s. 17).

Det er det jeg tror informantene mener når de sier at de dokumenterer prosjektarbeidene. At de fordypet seg og gjør ulike aktiviteter knyttet til temaet, og det som gjøres blir dokumentert. Kjær skriver understreker viktigheten av å dokumentere prosjektene ved å si at det er en unik mulighet å synliggjøre, bevare og reflektere over de prosessene som foregikk (s. 110). Når informant 2 og 3 sier at dokumentasjonen de gjør er basert på om det er et kamera i nærheten antar jeg de mener at de ikke dokumenterer de aktivitetene hvor kameraet ligger i for eksempel et annet rom.

Jeg elsker å dokumentere det som går over styr. Sånn som en gang da noen barn sølte litt maling på gulvet. Hele aktiviteten endte opp med at de løp rundt i undertøyet sitt og malte kroppene sine istedenfor å male på arket slik det var tenkt at de skulle (informant 1).

Min tolkning av informant 1 sitt utsagn er at hun innehar kvaliteter til hva som kjennetegner en kreativ person, og som setter pris på de uforutsette øyeblikkene som styres av barnas impulser. Aktiviteten skulle egentlig bestå av maling av et stort tre som skulle pryde avdelingen. Det endte med at barna ikke malte treet, men heller seg selv. Dette samsvarer med hva som inngår i den kreative prosess. En kreativ prosess har ikke noe fast struktur (Moe, 2018, s. 141). Dette henger sammen med Csikszentmihalyis Flytsonemodell. Opplever noen i personalgruppa eller i barnegruppa angst og bekymring i arbeid med en skapende prosess, kan det bety at man ikke innehar nok kunnskaper til utfordringene man møter (Gotvassli, 2019, s. 60). Havner man i en slik situasjon under barns skapende prosess vil kunne man kjenne på kaos og angst fordi man ikke har kunnskap nok om hva det gir barna, og det vil derfor være vanskelig skulle gå vekk fra aktiviteten slik den opprinnelig var tenkt at den skulle være. Slik jeg tolker det så er det dette informant 1 mener når hun sier at medarbeiderne hennes opplever angst og bekymring rundt de skapende prosessene som går over styr. De behøver ikke tyde på at de ikke er kreative eller ikke innehar egenskapene til en kreativ person, likevel kan det tolkes slik. Å være fleksibel er en av de egenskaper som kjennetegner en kreativ person, og i prosesser som får andre utfall enn tenkt så er det godt å være fleksibel. Da kan man se mulighetene det kan gi, fremfor hva det tar vekk. I teorikapitlet har jeg skrevet om hvilke egenskaper som en kreativ person ofte innehar ut ifra Rhodes (1961) sin definisjon på kreativitet, de fire P'er. Dette er gode forutsetning når man setter i gang skapende prosesser. Skulle det da ikke bli slik den voksne hadde forutbestemt, vil man være fleksibel og iderik, og dermed legge nye rammer for barnet ut ifra dets nye interesse for prosessen. Ut ifra Rhodes

sin definisjon er det sannsynlig at barnehagelærere, spesielt de som har valgt en fordypning innenfor kunstfagene, vil være bedre rustet til å både sette i gang skapende prosesser, samt å la de gå den veien barna fører den. Min opplevelse etter intervjuene er at informantene mine var veldig delt når det kommer til utfordringer de så knyttet til dokumentasjon av barns skapende prosesser. Informant 1 som dedikerte mye tid til dokumentasjonen så svært få utfordringer. Informant 2 og 3 hadde derimot fler utfordringer å komme med. Dette tror jeg henger sammen med interessen for å dokumentere, samt deres subjektive interesse for å legge til rette for skapende prosesser

4.3 Prosess versus produkt

Underveis og i etterarbeidet med intervjuene ble det tydelig at to av informantene la mer vekt på å dokumentere det ferdige produkt enn prosessen. De begrunnet det med at underveis i prosessen kunne det skje uforutsette ting som gjorde at dokumentasjonen kom i andre rekke. I tillegg kunne det være flere ulike voksne som var med på de skapende prosessene og da kunne det bli problematisk å skulle holde styr på dokumentasjonen og dermed anså de det som bedre å dokumentere produktet. De mente dette var den største utfordringen med å dokumentere en prosess kontra bare produktet. Informant 1 sa riktig nok at de dokumenterte hele prosessen, og ikke bare det ferdige produktet, men at det ofte var hun som måtte dokumentere det ettersom medarbeiderne hennes ikke følte seg komfortable med det. Alle informantene mente at det lå fler muligheter enn utfordringer i å dokumentere hele prosessen. De understreket at de var klar over at det lå muligheter i form av å se barnets utvikling gjennom å dokumentere prosessene, men at det ikke alltid kunne bli gjort ettersom personalgruppa innehar ulik kompetanse, og tiden ikke tillot å skulle dokumentere.

Vi dokumenterer prosjektene vi setter i gang på avdelingen, men det blir som regel bare dokumentert når det er ferdigstilt (informant 2).

Ifølge Rhodes (1961) er det for folk flest det ferdige produkt man tenker på når man snakker om kreativitet. Det er enklere å forestille seg og ta stilling til noe som konkret, altså et ferdig produkt. Slik jeg tolker informant 2 og 3, så er det enklere for dem å ta stilling til og dokumentere det ferdige produktet. Moe (2018) nevner viktigheten av å se på hele prosessen og ikke bare det ferdige produktet. For mange, inkludert barn er det ikke alltid produktet blir som vi ønsker og med bevisste pedagoger kan en minske fokuset på produktet og økt fokus på

prosessen. Det vil være vel så viktig å snakke om hva barnet har gjort, fremfor hva som kunne gjort produktet perfekt. Dette kan bidra til at barnet utvikler sin personlighet og evne til nytenking (s. 145-146).

Min tolkning er at om man skiller mellom dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon i arbeid med barns skapende prosesser, vil det være en enda større grunn til å fokusere på prosessen. Med økt bevissthet i de ulike barnehager vil pedagogisk dokumentasjon kunne bidra til at de ansatte viderefremidler hva barnet har gjort i en prosess fremfor at de bare får se produktet. Kjær (2016) sier at uttrykkene til barna vil kunne fortelle mye om hvordan barnet tenker, og hvordan de oppfatter verden (s. 111). Om dette stemmer så vil det underbygge viktigheten av å bruke prosessene og ikke bare produktet. Til å få bedre innsikt i hva barnet mestrer og ikke, hvordan barnet tenker og hvordan de oppfatter verden. Barna vil også kunne være med på å vurdere aktivitetene underveis og ikke når den er ferdig. Det samsvarer med hva rammeplanen sier om barns medvirkning (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27). Når informantene sier at de dokumenterer de skapende prosessene som foregår på avdelingen, sier de også at det kan være en gylden mulighet til å bruke fagspråket sitt. Jeg tolker det som at de bruker dokumentasjonen til pedagogisk dokumentasjon og dermed reflekterer rundt det som er dokumentert. Dette krever at informantene er klar over hva som inngår i de to begrepene slik at det er et skille mellom dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon. Etersom de ikke gjorde noe forskjell på dette så kan man enten se på all dokumentasjonen som pedagogisk dokumentasjon eller at det velges ut ifra interessen til personalet.

4.4 Dokumentasjon for foreldre

Dokumentasjon for foreldrene ble nevnt under alle intervjuene som en mulighet, men også en utfordring. De mente da dokumentasjon som et verktøy for å viderefremde barnehagens arbeid til barnas foreldre. Informantene mente at å legge frem dokumentasjon for foreldrene kunne bidra til en bredere forståelse av barnet og hva det gjør i løpet av barnehagehverdagen. De snakket om hvordan det er en fin måte for foreldre å få innsikt i hvilke pedagogiske opplegg som gjennomføres, sånn som hvilke turer barna er på. Og hvordan det er med på å skape og opprettholde et godt samarbeid mellom hjem og barnehage. Videre snakket de om hvordan de også gir foreldrene mulighet til å se barnet. Det å få se uttrykk som barnet har laget gjennom tid og det kan vise progresjon, hva barnet mestrer samt hvilke utfordringer barnet har.

Videre belyser informantene utfordringer som kan komme med dokumentasjon av barns skapende prosesser om det er for foreldrene. De fleste foreldre vil ha innsikt i hva barnet deres gjør i barnehagen, og dette synes informantene til tider kan være utfordrende. De sier dokumentasjonen er med på å underbygge behovet foreldrene har for kontroll. Informantene opplever at mange foreldre ønsker å vite hva barnet gjør til enhver tid. Og at de ikke er fornøyd under henting på ettermiddagen om barnehagen ikke har sendt en oppdatering med bilde av hva barnet har gjort i løpet av dagen. Det holder ikke med samtalen med en ansatt, men de krever å få se hva som er gjort. Dette sier informantene også bidrar til at foreldrene har mange meninger og ønsker om hva barnehagen skal bruke tid på. De kan for eksempel ønske at barnet ikke skal male fordi det ikke er en fin aktivitet for sitt barn, men heller gå mer på tur i skogen. Etter de har kommet med slike ønsker så forventer de å få bilder fra de fremtidige turene for å sjekke om dette blir gjort. Informantene sier at å videreformidle for mye dokumentasjon til foreldrene kan bidra til mistillit og at det ikke er med på å styrke samarbeidet, men heller svekker det.

Jeg tolker informantens muligheter tett opp imot hva Glaser (2018) sier om gode forutsetninger for barns trivsel i barnehagen, nemlig et godt samarbeid mellom hjem og barnehage. Når informantene sier at de bruker dokumentasjon av barns skapende prosesser som et verktøy for å gi foreldre innsikt i hva som gjøres i barnehagen, kan dette tolkes som en måte å opprettholde foreldresamarbeidet på. Her vil jeg anta informantene snakker om det vi kjenner som pedagogisk dokumentasjon, ettersom de gjorde liten forskjell på begrepene så har jeg tatt utgangspunkt i at de mener pedagogisk dokumentasjon her. Bølgan (2009) understreker hvordan pedagogisk dokumentasjon kan være et fint verktøy for foreldrene til å få innsikt i barnets hverdag i barnehagen. Slik jeg ser det vil dokumentasjon for foreldre både kunne innebære å sende epost med et bilde av barnet og hva det gjør sammen med en tekst om hva de ser, så vel som å brukes under foreldresamtaler. Skal man sende ut en epost til foreldrene med dokumentasjon er det en god forutsetning om man skriver litt om hva de ser på bildet (Bølgan, 2009, s. 116). Som forelder i barnehagen ville jeg satt pris på å få vite hva jeg ser på bildene, man får ikke hele historien ut ifra bare et bilde, man får kun deler av den (s. 116).

Det er ofte barnet kommer bort til meg og sier at de vil vise uttrykket til mamma og pappa. Da tar vi ofte bilde av det og sender på mail til foreldrene til barnet. Bilde kan

være av en tegning eller andre uttrykk, men det er alltid med en tilhørende tekst
(informant 3).

Sitatet fra informant 3 sier for meg noe om hvordan dokumentasjonen er blitt en del av barnas hverdag. De vil vise frem det de har gjort til foreldrene sine allerede før dagen er omme. Jeg tolker det slik at barnet har opplevd en aktivitet som det mestrer og derfor vil videreformidle dette til sine foreldre. Som pedagogisk leder i barnehagen har man et ansvar om å både legge til rette for barns medvirkning samt legge til rette for et godt foreldresamarbeid (Kunnskapsdepartementet, 2017). Slik jeg ser det vil det være avgjørende å ta seg tid til å sende dette til barnet foreldre, hvis ikke vil barnet kunne oppleve at vi ikke verdsetter uttrykket like høyt som andre uttrykk. Dette kan føre til at barnet ikke lengre ønsker å bedrive denne type skapende prosesser senere. Barnet vil kunne få vonde konnotasjoner, altså assosiasjoner til begrepet skapende prosesser. Dette kan unngås ved å enten sende eposten sammen med barnet til foreldrene eller forklare barnet hvorfor det ikke kan bli gjort nå og at de heller må gjøre det litt senere. Da anser jeg det som veldig viktig å opprettholde avtalen om å sende det senere. Foreldrene har etter å ha fått denne informasjonen fra barnehagen noe konkret å spørre barnet om, fremfor de vanlige spørsmålene som «hva har du gjort i dag?» eller «hvem lekte du med i dag?». Ikke bare skal foreldrene ha mulighet til å se hva som gjøres i barnehagen, men de har også rett til medvirkning. De har rett til å medvirke for sitt barn og dermed er det en viktig faktor at de er klar over hva barnet deres gjør fra før. Slik som Glaser (2018) sier så er foreldrestemmene mange og det er derfor viktig at pedagogen er åpen med arbeidet som gjøres og ved å dokumentere dette vil foreldrene få mer innsikt.

Når det gjelder utfordringer ved dokumentasjon av barns skapende prosesser for foreldrene så er informantene inne på noen etiske aspekter ved dokumentasjon. Dokumentasjon slik det er forstått i denne oppgaven handler om å dokumentere noe med hensikten av å få noe ut av dokumentasjonen, enten det er for barnet, personalet, foreldrene eller andre samarbeidsinstanser. Når informantene sier at en utfordring med dokumentasjon for foreldrene er at det er med på å opprettholde et kontrollbehov hos foreldrene, så tenker jeg at vi må gå tilbake til grunnen for hvorfor vi dokumenterer. Slik jeg ser det så dokumenterer informantene av ulike grunner og en av dem er for å videreformidle og gi foreldrene innsikt i barnehagehverdagen. Dette innebærer at foreldrene har løpende kontakt med barnehagen og får se og tilsendt ulik dokumentasjon. Når det ikke er nok så må pedagogisk leder, etter min mening, ta ansvar og ta en prat med foreldrene. De må jobbe for at samarbeidet blir

vedlikeholdt og ikke risikere at det blir dårlig slik at det går ut over barnet. Glaser (2018) sier at godt foreldresamarbeid og god kommunikasjonen mellom foreldre og barnehagen vil gjøre at barnet trives og det er positivt for dets utvikling (s. 69). Om den pedagogiske lederen fortsatt opplever at det er misnøye rundt hyppigheten av dokumentasjon som blir sendt, så kan det være noe som kan bli diskutert på et foreldremøte. Her vil foreldrene få mulighet til å ytre sine meninger, samt at personalet får ytret sine. Dette samsvarer igjen med hva Glaser sier om at foreldrestemmene er mange og at alle skal føle seg hørt (2018, s. 25). Jeg tror at foreldrene vil ha større forståelse for hvorfor de ikke kan få tilsendt dokumentasjon hver dag vil bli mer synlig om man som barnehagepersonell bruker tiden man har sammen med foreldrene på å opplyse hva dagene brukes til. Altså tror jeg at jo større innsikt foreldrene har av barnehagehverdagen og hvor knapp tiden kan være, bidrar til mer tillit og et mindre behov for kontroll.

4.5 Barns medvirkning i dokumentasjon

Informantene nevnte ikke eksplisitt barns medvirkning som en mulighet, men det gikk igjen i alle svarene deres. Informantene mente at de skapende prosessene som gikk over lengre tid kunne bestemmes ut ifra barns medvirkning. Enten det gjaldt i forkant, altså at barnet var medvirkende til valg av tema eller underveis i prosessen. Videre snakket de om hvordan barna kunne medvirke i dokumentasjonen ved å ta foto selv, enten som inspirasjon til hva de kunne arbeide med neste gang eller av sine egne skapende prosesser. Og at dokumentasjonen hjelper barnet, personalet og foreldrene å se barnets utvikling og interesser og derfor vil det kunne være enklere å la barnet medvirke.

At barns medvirkning går igjen i svarene til informantene kan ses i sammenheng med hvordan det gjøres i rammeplanen. Der blir det belyst i et eget kapittel, men skal ses i sammenheng med alle fagområdene (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27). Det er slik jeg har tolket informantene når de snakker om for eksempel foreldresamarbeid. De snakker om hvordan dokumentasjon kan bidra til å styrke foreldresamarbeidet, men også at barna får mulighet til å medvirke på hvilken dokumentasjon som deles til foreldrene og når. Men at de ikke får bestemme om pedagogisk dokumentasjon skal vises til foreldrene om pedagogisk leder mener det er nødvendig informasjon for foreldrene å få. Dette samsvarer med hva rammeplanen sier, at barn ikke skal overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta (s. 27).

Når informantene sier at barna er medvirkende til tema for de skapende prosessene og prosjektene som settes i gang på avdelingen er de inne på hva Kjær (2016) sier. Hun sier at prosjektarbeid handler om å jobbe med et tema sammen med andre og at tema bør være basert på barnas interesser. Slik jeg ser det er de inne på å skape et fellesskap her, som Bølgan (2009) hevder står sentralt under barns medvirkning. At informantene er så bevisst på sammenhengen mellom dokumentasjon og skapende prosesser tror jeg henger sammen med deres forståelse av barns medvirkning. De har forstått det som mer enn at barnet får bestemme og ta individuelle avgjørelser. Dette samsvarer med hva Bølgan sier om at medvirkning ikke handler om hvilke leker de vil leke og at barns medvirkning og dokumentasjon er to sider av samme sak (2009, s. 121).

I en skapende prosess som er laget med utgangspunkt i barns medvirkning, både med tanke på dets utviklingsnivå, individuelle forutsetninger og interesser vil det være stor sannsynlighet at barnet opplever mestring og kommer i flytsonen. Csikszentmihalyi beskriver flytsonemodellen med at man kan komme i flytsonen om de oppgaver som blir gjort er tilpasset kompetansen man innehar (Gotvassli, 2019, s. 60). For å vite hvordan man kan legge til rette for at barna kommer i flytsonen kan dokumentasjon av barns skapende prosesser være et godt verktøy. Det innebærer riktignok at man bruker dokumentasjonen som en del av pedagogisk dokumentasjon. Dette henger sammen med hva Utdanningsdirektoratet (2018) sier at pedagogisk dokumentasjon inneholder (s. 2).

5. Avslutning

Problemstillingen min for denne oppgaven var *«hvilke muligheter og utfordringer kan oppstå ved dokumentasjon av barns skapende prosesser?»*.

I denne oppgaven har jeg sett på hvilke muligheter og utfordringer som kan oppstå ved dokumentasjon av barns skapende prosesser. Dette gjorde jeg gjennom intervju av tre pedagogiske ledere. Arbeidet med oppgaven har vært en svært spennende prosess. Jeg hadde i forkant av undersøkelsen dannet meg noen bilder av hvilke muligheter og utfordringer som kommer på grunnlag av dokumentasjon av barns skapende prosesser. Det undersøkelsen har gjort for min del er å åpne øynene mine for enda flere muligheter og utfordringer. Den har gitt meg en større forståelse av arbeidet pedagogene gjør knyttet til dokumentasjon av skapende prosesser. Gjennom forskerrollen har jeg fått gå i dybden på et tema som har interessert meg lenge. Både under intervjuene og i skriveprosessen har det blitt tydelig hvordan teorien brukes ute i barnehagen. Sann som barns medvirkning, de fire «p´er», flytsonemodellen og arbeid mot et godt foreldresamarbeid. Det har vært noen utfordringer på veien, men disse står nå i skyggen av arbeidet som til slutt presenteres i form av denne oppgaven.

For å oppsummere det jeg har funnet ut i undersøkelsen vil jeg si at det finnes mange muligheter og utfordring knyttet til dokumentasjon generelt, men også barns skapende prosesser. Jeg har tidligere belyst disse under kapittel 4. Det er tydelig at det meste kan sees på som en mulighet eller utfordring. Derfor vil jeg si at det på mange måter handler om den individuelle interessen hver enkelt pedagog innehar samt deres kunnskap om temaet. Jeg valgte å intervju tre informanter som jeg visste hadde ulikt syn på temaet. Dette har gitt meg en bredere forståelse av hvilke muligheter og utfordringer som kan forekomme.

Det er et par ting jeg vil løfte frem som jeg ønsker å ta med meg videre etter å ha arbeidet med denne oppgaven. Det er viktigheten av å ha dokumentasjonsverktøy som kamera og mobil lett tilgjengelig. Dette vil potensielt gjøre dokumentasjonen enklere og mer kontinuerlig. I tillegg, om det er flere på avdelingen som har kunnskapen om hvorfor dokumentasjon av skapende prosesser er viktig vil det kunne hjelpe til med å få alle inn i Csikszentmihalyis flytzone, samt sikre at alle barns uttrykk vil bli dokumentert. Dette vil refleksjon av dokumentasjonen kunne bidra til og jeg opplever at alle informantene mine,

uavhengig av interesse bruker de ulike møtene på å reflektere over hva som er gjort, hva som kunne blitt gjort annerledes samt hvor veien går videre.

6. Litteratur

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2018). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-86). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Bølgan, N. (2009) *Du gjør bare sånn! Bruk av digitale verktøy sammen med barna*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bølgan, N. (2006). *Temahefte om IKT i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention*. New York: Harper Perennial Modern Classics.

Dalland, O. (2018). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Frisch, N. S. (2018). Barnehagens historie i et kunst- og håndverksfaglig lys. I N. S. Frisch, M. A. Letnes & J. Moe (Red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen* (s. 21-50). Oslo: Universitetsforlaget.

Fossbråten, L. (2008, 03.12). *Dokumentasjon. Nasjonal digital læringsarena*. Hentet fra <https://ndla.no/nb/subjects/subject:24/topic:1:183717/topic:1:183788/resource:1:19949>

Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid: barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Gotvassli, K. AA. (2019). *Boka om ledelse i barnehagen* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Gunnestad, A. (2007). *Didaktikk for førskolelærere- en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Haabesland, A. Å. & Vavik, R. (2016). *Kunst og håndverk: hva og hvorfor*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kjær, A. (2016). *Prosjektarbeid i barnehagen: fra fascinasjon til fordypelse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver*. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2015). *En bok om oppvekst* (4.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Moe, J. (2018). Kreativitet. I N. S. Frisch, M. A. Letnes & J. Moe (Red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen* (s. 127-149). Oslo: Universitetsforlaget.

Moe, J. (2018). Materialer, form og rom- inne og ute. I N. S. Frisch, M. A. Letnes & J. Moe (Red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen* (s. 155-193). Oslo: Universitetsforlaget.

Rhodes, J.M. (1961). An Analysis of Creativity. *The Phi Delta Kappan*, Vol. 42(7), 305-310. <https://www.jstor.org/stable/20342603>

Tjora, A. (2020). *Kvalitative forskningsmetoder: i praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal

Utdanningsdirektoratet (udir.). (2018). *Pedagogisk dokumentasjon i barnehagen*. Hentet 31.mars 2020 fra <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/kvalitet-i-barnehagen/verktoy-for-kvalitetsarbeid/pedagogisk-dokumentasjon/elementer-i-pedagogisk-dokumentasjon/dokumentasjon/>

Åberg, A. & Taguchi, H. L. (2012). *Lyttende pedagogikk: etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.

7. Vedlegg

7.1 Intervjuguide

Innledningsspørsmål:

- Hvilken utdanning har du?
- Hvilken stilling har du i barnehagen?

Hovedspørsmål knyttet til oppgaven:

- Hva forstår du med begrepet dokumentasjon i barnehagen?
 - Hva forstår du med begrepet pedagogisk dokumentasjon i barnehagen?
- Hva forstår du med begrepet skapende prosesser?
- Hvilke muligheter ser du med dokumentasjon av barns skapende prosesser?
- Hvilke utfordringer ser du med dokumentasjon av barns skapende prosesser?
- Hva bruker dere det som dere dokumenterer til?
- Hvilke skapende prosesser dokumenterer dere?
 - Har dere tatt noen bevisste valgt knyttet til dette?
- Gir barna noen form for samtykke til dokumentasjonen?
 - I så fall, hvordan?

Avslutningsspørsmål:

- Er det noe mer du vil tilføye?

7.1 Vedlegg: Informasjon og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Dokumentasjon av barns skapende prosesser?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å finne ut av hvilke muligheter og utfordringer dokumentasjon av barns skapende prosesser kan gi. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å belyse hvilke muligheter og utfordringer som kan oppstå som en følge av dokumentasjon av barns skapende prosesser. I dag er det nærmest en selvfølge at en har en måte å dokumentere det som blir gjort, i umiddelbar nærhet, enten i form av et kamera, en mobil eller et nettbrett. Det jeg ønsker å finne ut mer av under dette prosjektet er de tanker som ligger bak dokumentasjonen, hvilke muligheter og utfordringer det gir og hvilke skapende prosesser som dokumenteres.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Prosjektet vil bestå av innhenting av data gjennom en kvalitativ metode, intervju. Derfor trenger jeg deltakere til intervjuet. Intervjuet vil skje individuelt, og det vil ikke tas opp med lydopptaker. Det vil si at jeg skriver ned dine svar underveis. Dette kan medføre at intervjuet tar litt lengre tid, men antakelig vil det ta rundt 30 minutter.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil si at det kun er jeg og mine veiledere som vil ha tilgang til notatene mine etter vårt intervju. Notatene vil ikke inneholde personalopplysninger eller kunne identifisere deg som person. Alle notater anonymiseres ved nedskrivning. Notatene vil bli makulert innen 06.05.2020.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg/vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 06.05.2020. Alle personopplysninger vil bli slettet innen prosjektslutt.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til bachelorprosjektet, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning ved.
- Vårt personvernombud: Hans Christian Ristad, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Veileder)
Johanne Rimul

Student
Rikke Alette Foss

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *dokumentasjon av barns skapende prosesser*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju omkring dokumentasjon av barns skapende prosesser.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 06.05.2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)